

בדין צירוף לדבר שבקדושה
ע"י חבורות ויחידים הרואין זא"ז
ומניני המרפסות
בעזר החונן לאדם דעת
משה מרדכי קארפ

קרית ספר

יוצא לאור לזכות

גד חיים בן שמחה

לאה בת שמחה

אורה בת שמחה

יזכו כולם לזיווגים הגונים במהרה ולבנות בית

נאמן בישראל

צבי יעקב בן שמחה להצלחה ועליה בתורה ויר"ש

רפו"ש כל חולי עמו ישראל

בדין צירוף לדבר שבקדושה ע"י חבורות ויחידים הרואין זא"ז ומניני המרפסות

יהיה בפתח הבית אף על פי שרואה לאותן שבחוץ לא הכשיר הרב ז"ל והאל יודע האמת" ע"כ.

אבל הב"י שם הביא מהמהר"י אבוהב בשם רב האי גאון דהמכניס ראשו לחלון מצטרף לי', והביא גם מהארחות חיים בשם רב האי גאון "דמי שעומד אחורי בית הכנסת וביניהם חלון אפי' גבוה כמה קומות ומראה להם פניו מצטרף עמהם" וכ"פ בש"ע שם סי"ד דהעומד אחורי ביהכנ"ס וביניהם חלון ומראה להם פניו מצטרף עמהם, וביאר המג"א דמצטרף כמו בזימון דמבואר בסי' קצה ס"ב דברואין אלו את אלו מצטרפין, וכ"כ הפרי חדש סק"ב דמועיל מדין רואין אלו את אלו כמו בזימון, והביא שכ"כ בתשו' הרשב"א ח"א סי' צו' להשוות הצירוף לעשרה כמו בזימון וזל"ש "שאפשר לומר שכל שרואין אלו את אלו כאילו הן בבית אחד דמי ומצטרפין ודומיא דזימון של ברכת המזון דתנן ברכות נ: שתי חבורות שהיו בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון. ולא תימא דוקא בבית ממש דבית אחד היינו בירה אחת ע"ש, וכ"כ בביהגר"א שם דמה דכ' הש"ע דמצטרף הוא לא משום עובי החלון דלזה היה צריך להכניס ראשו ורובו שם, אלא משום דדמי לברה"מ בסי' קצה וסיים הגר"א "וכן מצאתי בתשו' הרשב"א". ולכן כ' הפמ"ג והגר"ז סט"ו דכל הנידון בסי' נה' לצירוף ברשות א' או ב' רשויות הוא באין רואין זא"ז אבל ברואין מקצתן זא"ז שמראה להם פנים מצטרף וכ"כ במ"ב סקנ"ב "דמקצתן רואין אלו את אלו מצטרפין כמו בזימון".

ואמנם מה שהביאו מהרשב"א כבר עמד בזה החיד"א במחזיק ברכה והשער הציון דהוא לא כק' רק בדרך אפשר, אבל מצינו יותר מפורש

השנה כאשר כלל ישראל והעולם כולו עובר את ה"ובכן תן פחדך ד' אלקינו על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת" זיכוך וטהרה עד שנזכה בקרוב ממש לגילוי השכינה של ובכן תן כבוד ד' לעמך שמחה לארצך וששון לעירך עריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו, וכולם מקיימין הפס' "לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך" עד יצא ד' ממקומו, ועם ישראל נושא את נפשו כיצד יוכל לקיים תפלה בצבור עם כל הדברים שטעונין עשרה מדין דבר שבקדושה, ונתפשט מאד אופן התפלה במרפסות מרחוק ע"י צירוף שרואין זה את זה ושאלות רבות כרוכין בזה, האם מועיל צירוף זה לתפלה בצבור ולקדיש וקדושה ובדברים שטעונין ברכה כחזרת הש"ץ ולקריאת התורה ולהפטרה ולברכת כהנים ולתפלות שבת ויו"ט והלל ביו"ט ובליל פסח. וכיצד נעשה הצירוף וכמה רואין זה את זה וברשות הרבים מפסקת ביניהם והאופן המהודר בכל זה.

והנה עיקר הדין ידוע דנחלקו בזה הפו' אם מועיל צירוף חבורות רואין זה את זה לדבר שבקדושה כמו שמצינו בזימון, דבטור סי' נה' מבואר שצריכין להיות ברשות א' ורק כשהש"ץ בפתח מצרפן, ובחצר קטנה וגדולה לא הוזכר כלל דברואין זא"ז מצטרפין, אא"כ מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ כ' הטור בשם הרא"ש שהש"ץ מצרפן ודוקא בעומד בתוך הפתח ודוקא בש"ץ כמבואר בש"ע שם סט"ו ומ"ב סקנ"ד, וזה מועיל אפי' אין רואין זה את זה כלל כמפורש במ"ב שם, ומשמע דעשרה ברשות א' לעיכובא הוא, או בש"ץ תוך הפתח שמצרפן הוא לעיכובא, וכפי שביאר היטב כ"ז בתשו' הרשב"ש סי' לז' לדעת הרא"ש "ובש"ץ לא הכשיר הרב ז"ל אלא בעומד בפתח שהוא כמחבר את שבחוץ עם אותם שבפנים והוא מוציא את כולן, אבל שיעמוד אחד שאינו ש"ץ אפילו בפתח הבית או שיהיה שליח צבור שלא

בראב"ה ברכות סי' קל"ד וז"ל "כמו דשרי הכא לצירוף כך הדין נמי אם שליח ציבור עומד לבדו והצבור עומדין לבדן, דבעינן שיעמדו יחדיו, דאם רואים זה את זה הרי הם כבבית אחד, ולכך הורגלו שהשליח צבור לבדו עומד על המגדל ואומר קדיש אחר קריאת התורה, ואף על פי שמקצת מחיצות והפתחים שיש להם צורת הפתחים נידונים כמחיצה" ע"כ, והעיד גם שכן המנהג

ואמנם הביא המ"ב אח"כ בסקנ"ז דהפמ"ג כ' דיש להעמיד כל הסעיפים של צירוף באין רואין זא"ז כמו בזימון, "ויש מחמירין אפי' ברואין ובמקום הדחק אפשר שיש להקל", וציין שם לביאור הלכה ששם הביא דהגר"א כ'דיש לדחות כל ראיות הרשב"א, וכ"כ המ"ב בסקנ"ב ובשער הציון שם דהמשכנות יעקב חולק ולהגר"א הנ"ל, ושאר הרשב"א לא כ' רק בדרך אפשר, וציין גם לחיי אדם [סי' ל' ס"א] דפשוט לו דלא מצטרפין דהרי ב' חצירות תמיד רואין זא"ז ולא מצטרפין רק בקטנה שנפרצה במילואה לגדולה.

וכן מצינו הרבה אחרו' שחולקין בזה השייכנה"ג דתמה על טעם זה וכ' דאין לסמוך על רואין זא"ז וכן הא"ר סקי"ב הביא דבריו לדינא דלא מהני צירוף בעליות ברואין זא"ז, וכן המקור חיים להחוות יאיר ומאמר מרדכי ומשכנ"י סי' עה' ביארו דלא מהני רואין רק במכניס ראשו ורובו לחלון וכמש המהרי אבוהב בשם רב האי. וכן נקט בזרע אמת סי' י' כהשייכנה"ג דאין מצטרפין. וכ"כ גם במור וקציעה והערוה"ש דלא מצטרפים.

ואמנם החיד"א במחזיק ברכה האריך ודחה סברתם דלא נראה לעמיד דברי הש"ע במכניס ראשו ורובו לחלון אלא כדסתם הש"ע דמחזיר פניו להם והביא שכ"כ הבית דוד סי' לג' דבמראה פניו לחוד סגי, והבית דוד הביא כן מתשו' מהרי"ט יו"ד סי' ד' והמטה יוסף ח"ב סי' יג' שחלקו על השייכנה"ג, ולמעשה כ' המח"ב בסק"י ע"פ המהריקש בערך לחם דכל שאפשר לבא בקל זה אצל זה צריכין לבוא אבל בטירחא מרובה יש לסמוך על הפו' שמצטרפין. וכן העיד שם החיד"א בסקי"א על גזירה דומה שהיתה

אצלם, והשומר שמר שלא יקרבו זה אל זה, "ובכי האי גונא דאינם יכולים להיות ביחד מטעם המלך ושרי המדינות וכבר השתדלו אלו הד' לבא נגד הפתח ומראים להם פניה' הו"ל כמראה פניו דרך חלון דמצטרף והכא נמי דכוותה וכל שכן הוא כי לא אפשר בשום פנים להיות יחד ולא קרב זה אל זה וכיון דאיכא כמה פוסקים נראה לסמוך עליהם ולא יתבטלו מ' יום מלהתפלל בצבור ולא ישמעו קדיש וקדושה" וכן הכרעת המ"ב הנ"ל "דבמקום הדחק אפשר שיש להקל".

ואין לך שעת הדחק גדולה מזו דסגרו עלינו בעו"ה הבתי כנסיות, ועי' בתה"ד סי' א' כמה דוחקים העמיד שלא לבטל מנין של תפלת המנחה שהיו נוהגים בו כמה שעות קודם הלילה שלא לבטל תפלה בציבור מישראל. והוא בפרט לעת מגיפה דמבואר בב"ק ס': דמלאך המות מעמיד כליו במקום שאין שם עשרה וביאר הרשב"ש סי' קצה' דהקב"ה בא לביה"ס ולא מצא שם עשרה כועס, לפיכך צריך לראות בכל אופן אף במקום דוחק שלא יתבטל תפלה במנין וקדיש וקדושה מישראל.

והנה יסוד ההיתר של מראה פניהם להם שכ' הש"ע שמצטרף בלבוש מבואר דהוא מטעם גרירה וכן המהרי"ט יו"ד סי' ד' כ' "דלענין צירוף עשר' לתפלה אפי' אם הראה פניו מחלון א' מצטרף אף על גב שרשות לעצמו הוא "מ"מ מראה את פניו שאני שדומה כמצטרף להם" והיינן דבזה ניכר שמצטרף עצמו עמהם. אך הרשב"א שכ' דהוי דומיא דזימון דרואין מקצתן זה את זה מצטרפין, ביאר הרשב"א טעמו בתשו' שם "שכל שרואין זה את זה נחשב כאילו עומדין ברשות אחת", והיינו דע"י הראייה נחשב שעומד באותה רשות. וכן מבואר גם בלשון הראב"ה סי' קלד' ד"ע"י שרואין זא"ז הוי כבית אחד", וכבר כ' כן הביאור הלכה סי' קצה בשם הרשב"א בחי' ברכות נ. חבורות הרואין זא"ז מצטרפין לזימון של ג' וי' דע"י שרואין זה את זה חשיב כאלו אכלו סעודתן ביחד, והוי כחבורה א'.

ועי' בצ"ח ברכות ח. שנסתפק בזה "מי שיש לו ביהכנ"ס אצל כותל ביתו ומשם מראה פניו

לציבור שמצטרף אם מועיל זה להיות נחשב כאילו עומד בבית הכנסת או אינו נחשב נכנס לבית הכנסת ולצורך אדם חלוש שקשה עליו טורח דחק דציבורא יש להקל".

והנה להלבוש והמהרי"ט לא מהני אלא רק מי שרואה אותם מצטרף עמהן ומי שאינו רואה אינו נגרר ולא מצטרף, וכלשון רב האי גאון דמראה פניו להם, אבל להרשב"א דהשוהו לזימון דאף מקצתן רואין זה את זה מצטרפין, וכן מבואר במ"ב בסי' נה' סקנ"ב ד"ב מקצתן רואין אלו את אלו מועיל דומיא דזימון וכמבואר בש"ע קצה ס"א", הרי שאין צריך שא' יראה את כולם, אלא כל מקצת רואין מקצת מהני והיינו כמ"ש הרשב"א הראב"ה והצל"ח הנ"ל דע"י הראייה נחשב שהוא עומד עמו ברשות שלהן, וממילא מצטרף. וכעין ששינונו במכות ו': לענין עדות מיוחדת דמצטרפין ברואין את אלו, שנעשין עדות אחת כמה כתות שרואין מקצתן אלו את אלו, והם עדות אחת להזמה, ואף דכל א' יכולה להעיד בעצמה ואין חילוק בזה בין ב' או ג' כתות שכל שרואין מקצתן זא"ז נעשין ככת אחת. וראה להלן מהאחרו' שהשוו ד"ז לנד"ד.

ולפי"ז גם בכמה חבורות שמקצת רואין ומקצת רואין מקצת מהני הצירוף ע"י רואין זה את זה, דהראיה משוה אותן לרשות א', ונמצא דתמיד הרואה נמצא ברשות א' עם מי שהוא רואה אותו וכחלק מהחבורה שלו והרואה אותו רואה את מקצת מהחבורה, ותמיד הוי מקצתן רואין זה את זה ומהני.

צירוף רואין זא"ז וצירוף שמש - ואמנם מצינו ב' דיני צירוף בזה גם בזימון חדא ברואין אלו את לו, וגם בשמש המשמש לשתיהן שמצטרף אותן אפי' אין רואין זה את זה כיון שמשמש לשתיהן כמבואר ברא"ש וברשב"א ברכות נ': בטוש"ע שם ס"א ובמ"ב סק"ה, ולכן מבואר בש"ע דבעומד על מפתן הבית מצטרף אותם, ומקורו מהירו' פ"ח דברכות ה"ה והובא ברשב"א שם "אם היה שמש ביניהן שמש מצטרפן, פירוש בשאין רואין אלו את אלו אפילו הכי השמש מצטרפן, ירושלמי רבי ברכיה מוקים לאמוריה על תרעא מציעתא דבי מדרשא ומזמן

על אילין ועל אילין" והיינו דזה מועיל כמו שמש ומצרפן. וביאר הפני משה ובמראה הפנים שם דכל זה מיירי בלא ראייה דהשמש מצטרף בלא שרואין זה את זה. דהרי אם רואין מקצתן אין צריך שמש ולא בתוך הפתח. והמ"ב סי' קצה סק"ט "דהוא רואה אלו ואלו והו"ל כמקצתן רואין זה את זה", ומשמע לכאן דרק בזה מועיל מקצתן רואין אלו את אלו, וקשה טובא הרי במקצתן רואין אין צריך כלל לדמברך וולא עומד במפתן הבית, ואמנם כבר ביאר היטב בשער הציון שם סק"ו דהמברך והמזמן מועיל כשיש על מפתן הבית מדין שמש דזה מועיל מדין שמש המשמש לשתיהן שהווא מצטרפן "שזה מועיל אף באין רואין אלו את אלו", אבל בדין רואין זא"ז אין צריך לשמש וכל מקצת רואין מקצת מהני.

והנה מקור הדברים שכ' שם דהעומד במפתן הבית רואין אלו את אלו הוא המג"א, ועי' בהגר"ז שם שנזהר מזה דהרי לרואין אין צריך מברך ולא עומד במפתן, וז"ל דמיירי בהפך פניו ואינו רואה אותם רק שאם יהפוך יראה לאלו ואלו ומועיל כמו רואין אלו את אלו ולזה צריך דוקא מברך שנותנין דעתו עליו, אבל להמבואר ברשב"א ובמראה הפנים והשעה"צ מועיל מדין שמש שאינו צריך כלל רואין רק מועיל כמו ברואין.

וביותר ברבינו ירוחם הובא בב"י סי' קצה מבואר דמה שהעמידו במפתן הבית הוא כדי שישמעו כלם את קולו ולא כדי שיראוהו וכ"ה בב"ח שם, דר' ברכיה מוקי אמורא אתרעא פירוש העמידו לאמורא המברך במקום אמצעי בשער שבין שני הבתים כדי שישמעו כולם.

ולפי"ז "ל דכשעומד בחוץ א' המוציא את כולם ושומעים את קולו מועיל מדין שמש כיון שכול זקוקין לברכתו ואין צריך כלל רואין אלו את אלו, וכמו בשמש שאין צריך כלל לזה, וכל שכן כשהוא עומד באמצע וכשהופך פניו רואה את אלו וכשהופך לכאן רואה את אלו דודאי מועיל מדין רואין מקצתן אלו את אלו.

ואמנם השייכנה"ג והא"ר ועוד שחלקו על דין רואין זא"ז ביארו דמועיל רק בש"ץ העומד בתוך הפתח ומצרפן וכן מבואר בטור בשם

הרא"ש וכפי שביאר הרשב"ש בסי' לז' דרואין אלו את אלו לא מועיל ורק בש"ץ העומד בפתח, אבל לפו' דרואין את אלו מועיל הם ב' דינים, שמש ומי שמברך שכלם זקוקין לו והוא מצרפן, וברואין אלו את אלו. וכבר נתבאר מהפו' דבשעת הדחק סמכי' על שיטות אלו דרואין מקצתן זא"ז מועיל כמו בזימון אין לך שעת הדחק גדולה מזו.

הצירוף למעשה - ואמנם כבר נתבאר דהרבה פו' חולקים על זה ומסקנת המ"ב דבשעת הדחק אפשר שיש להקל, וכן מבואר בהחיד"א שנהגו כן בשעת הדחק כזו. שלא לבטל קדיש וקדושה מהציבור, אבל כל זה לענין עיקר דין תפלה בציבור ואמירת קדיש וקדושה אבל כאשר נוגע הדבר לחשש ברכה לבטלה כלל גדול בידינו דספק ברכות להקל ואפי' בספק ספיקא, ולכן גם כשסומכין על צירוף רואין זה את זה לגבי דבר שבקדושה וכש"כ בצירוף מרפסות ראוי לחוש לענין חשש ברכה לבטלה, דרבו מאד הפו' שלא ביארו כן דברי הש"ע ונקטו כהרא"ש והרשב"ש דלא מהני צירוף דרואין זא"ז. והרי יש בזה כמה קולות עצם הקולא דבב' רשויות מצטרפין בראיה, כמו בזימון, וגם ברואין זה את זה של הרבה יחידים שמקצם רואים קצתן, דהרי להרבה פו' לא היקל הש"ע רק במי שמראה פיו להם וניכר שמצטרף עמהם ולא במקצתן רואין זה את זה, ולא בצירוף של כמה יחידים מכמה מקומות אלא בא' או אפי' כמה שמראין פניהם לרוב הציבור ונגררים אחריהם, ולכ"ע לא נתבאר קולא זו ברב האי גאון ובש"ע רק לצירוף א' שרואה אותם.

צירוף לקדיש וקדושה וברכו - ולכן לענין קדיש וקדושה דהוא דבר הנאמר בעשרה ואין כאן חשש ברכה לבטלה שפיר סומכין בשעת הדחק על הדעות דזה חשיב ציבור וצריכין אנו להקל בעת כזאת, ומה שנוגע לקדושה וקדיש אף שאין אומרים בפחות מעשרה מ"מ אין בזה איסור לא תשא ובזה כל שסומכים על הפו' דהוי עשרה שפיר דמי לאומרו וזה גופא המנהג. וכן לענין ברכו כ' בתשו' האלף לך שלמה סי' סח' דאין בזה חשש ברכה לבטלה דהוא שבת,

ולכן מקילין טובא בזה לאומרו אחר התפלה. **צירוף לחזרת הש"ץ בתנאי של נדבה** - וכן לענין חזרת הש"ץ אף דיש כאן ברכות יש תקנה להש"ץ להתנות בלבו שיהיה על תנאי של נדבה, וכמבואר במ"ב סי' קכד סקי"ט שחשש בחזרה אפי' כשאין תשעה עונים והצריך לש"ץ להתנות שאם לא יועיל כחובה שיהא בתורת נדבה.

חזרת הש"ץ בשבת יו"ט ומוסף שאין נדבה - ואמנם בשבת ויום טוב קיי"ל בסי' ק"ז דאין נדבה, וכן בתפלת מוסף, ולכן בזה ראוי לנהוג כמ"ש באגרות משה ח"ב סי' יח' לגבי הסומכים על צירוף קטן דהש"ץ המחזיר התפלה לא יתפלל בלחש עם הציבור והוא יעשה החזרה בלבד עם הקדושה, [שכן מבואר בשע"ת להגאונים סי' קכ' שיוצא בזה בתפלה שבקול רם את הלחש ובשעת הדחק מותר לנהוג כן וכ"ה בחזו"א סי' י"ט סק"ז] ובזה שפיר דמי לכ"ע. ובשחרית יעמוד קודם שירה חדשה או צור ישראל שלא להפסיק בין גאולה לתפלה [וטוב שיחזור בינתיים ויאמר עזרת שוב שלא לשהות הרבה].

ברכת מעין ז' - לענין ברכת מעין שבע פשוט שאין לאומרו דלא תיקנוהו אלא במקום קבוע לתפלה עם ארון קודש כמ"ש הריב"ש בסי' מ' ואף כשאמרו בירידים היה מקום קבוע לתפלה בירידים ובעי' ס"ת וכמ"ש הכנה"ג וא"ר ופמ"ג סי' רסח' ולא במקום עראי ולא במקום שכל מהותו עראי ע"י צירוף של יחידים, ואין מקום להדר בזה, גם להמקובלים שאמרו בכל עשרה כיון דכל הצירוף כאן הוא של מנהג שעת הדחק, ופשיטא שע"ז לא נהגו.

ועוד טעם נראה בזה דכל התקנה להוציא את המאחרים לביהכ"ס בשדות שימתינו להן כדאיתא בשבת כד: וברש"י שם ש"לא היו בתי כנסיות שלהן בישוב, ולילי שבת באין בבית הכנסת, וחשו שיש שאין ממהרין לבא ושוהין לאחר תפלה, לכך האריכו תפלת הצבור" ע"כ. אבל כשכל המהות של התפלה של אנשים שאין יוצאין מביתם וגם באופן כזה הוי צירוף בלבד

פשיטא שלא תיקנו כלל מעין שבע. ועי' בב"י סי' רסח בשם מהרי אבוהב דבבית חתנים ובית האבל דליכא טעמא דמאחרין לבא אין אומרים ברכה זו ונפסק בש"ע שם ס"י. ובמ"ב שם דהאומרים שם הוי ספק ברכה לבטלה, וק"ו בניד"ד דכלל לא שייך תקנה זו דהוא חשש גדול של ברכה לבטלה..

ברכת כהנים – נראה דאין לאומרו דהוא בחשש ברכה לבטלה להאוסרים דאין כאן עשרה אא"כ יש שם עשרה במקום א', והמנהג שהעידו עליו הפו' לא היה על ברכת כהנים ועוד דבחוץ לארץ באשכנז כלל לא היה נשיאת כפים, ולא העידו רק על הדברים המחוייבים לציבור ומיהו אם הציבור רוצה להתברך בשעה שרוצין שמירה בשעת המגיפה יעשו העצה שכ' בכת"ס או"ח ס"ס יב' שיברך הכהן הברכה בלא שו"מ והשם ומלכות יהרהר בלבו דאין בזה חשש ברכה לבטלה.

קריאת התורה – באנו כאן לספק ברכות גדול של ריבוי העולים, וגם אסור לקרוא בלא ברכה לרוב הפו' חיוב ברכת התורה בעשרה הוא מן התורה אבל ספק גדול אם יש כאן ציבור. ולכן יש לראות ככל האפשר שיהיו עשרה גדולים במקום הקריאה עצמה לכל הפחות על שעת הקריאה ואם אי אפשר רק ע"י צירוף נראה דבאמת מעיקר התקנה היה רק הראשון מברך ברכה ראשונה והעולה האחרון היה מברך ברכה אחרונה וחילוק העולים היה ע"י שכל א' קודא ג' פס' כדאיתא במתני' מגילה כב. דרק הפותח ראשון והחותם אחרון מברכין, הראשון לפניה והאחרון לאחריה, ומבואר בגמ' שם כא: דלאחר מכן גזרו שכל א' יברך לפניה ולאחריה "והאידנא דכולהו מברכי לפניה ולאחריה - היינו טעמא דתקינו רבנן גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין", ומבואר בגמ' שם כב. [בסופן] דגזירה זו אינה קבועה ובאתריה דרב דמיעל עיילי ומיפק לא נפקי, היו נכנסין ולא יוצאין ברכו רק לפניה ולא לאחריה, וא"כ כשהנידון על צירוף מרפסות שכל מהותם צירוף של יחידים פשיטא דמעיקרא לא שייך בזה גזירת

נכנסין ויוצאין שכל הנכנס ויוצא הוא במקום שאין ציבור, [והשומעים ברחוב ודאי לא שייך לגביהם רק לנכנסים למקום שיש עשרה ורואים שאין מברכין] ונראה דבאופן זה יש לקיים רק עיקר הדין דא' מברך לפניה והאחרון לאחריו.

והנה ברכה ראשונה הוא ספק דאורייתא אם הוי ציבור, דלהרבה פו' חיוב ברכת התורה דאורייתא בציבור, אבל יש תקנה שיהיה עולה הא' לא יברך בבוקר ברכת אשר בחר בנו ורק לעסוק והערב נא, [וברמב"ם פ"ז מתפלה מבואר דחובה בכל יום לברך ג' ברכות אלון ויכוין שלא לצאת בברכת אהבה רבה ואח"כ יוכל לברך ברכה לפניה, וכדעת הפמ"ג המובא בביאור הלכה סי' מז ס"ז ד"ה פוטרת והביא שכ"ה גם ברבינו יונה, אבל לברכה שלאחריה אינו מועיל, [ומ"מ אין איסור להוציא ס"ת מחמת כן רק לקרוא בלא ברכה שלפניה אסור] אבל למה שנתבאר יש תקנה פשוטה דמדינא קטן עולה למנין שבעה [והמנהג שהזכירו הפו' בסי' רפב דאין קטן עולה לשבעה לא שייך בשעת הדחק דידן דמוקמי' על עיקר הדין ובפרט שהוא מנהג מאוחר ובגמ' וטוש"ע רפב ס"ג מפורש שם להיתר] והקטן יכול לעלות לשביעי, והוא יברך ברכה ראשו' אחרונה כעיקר התקנה.

העליות באופן זה יש לעלות ע"י שבעה קרואים שכל א' קורא ג' פס' הראשון מברך הבעל קורא עצמו, ואח"כ יכולים גם ב' בנ"א להחליף ביניהם כל ג' פס' עד ז' פעמים שבזה מתקיים ז' עולים.

מפטיר והפטרה - וכן לענין מפטיר יעלה קטן למפטיר ולברכות הפטרה וכו"ל, ובקטן אין שייך בזה חשש ברכה לבטלה דמותר לחנכו וכל שכן כשיש לו על מי לסמוך.

שבת במנחה – ג' עולים ואין קטן מצטרף, אבל יכולים לקרוא אחר שינת הצהרים וכבר כ' המ"ב סי' מו' דהמברך לא הפסיד ומברכים הג' עולים עכ"פ ברכה ראשונה.

קריה"ת ב' וה' בשחרית – ימתינו העולים או

עכ"פ הראשון בברכת אשר בחר בנו עד הקריאה וכנ"ל.

קריאת התורה מתוך חומש – במקום שאין להם ספר תורה, או שאין רוצים להכנס לשאלות הנ"ל יש לקרוא בתורה מתוך חומש ויפטירו כן וכ"ז בלא ברכה וכמבואר בשייכנה"ג סי' קמג, דבשעת הדבר שהיו בורחים לכפרים ולא היה להם ס"ת ונהגו כן, ונפסק לדינא בא"ר שם סק"ד ובכה"ח שם או' יא'. שבת במנחה – ג' עולים ואין קטן מצטרף, אבל יכולים לקרוא אחר שינת הצהרים וכבר כ' המ"ב סי' מו' דהמברך לא הפסיד ומברכים הג' עולים עכ"פ ברכה ראשונה.

ברכת ההלל בליל פסח – לנוהגים לאומרו עם ברכה כ' הברכי יוסף סי' תפ"ז בשם הרמ"ע מפאנו שיש לאמרו בברכה אפי' ביחיד וכן נהג רבינו הצ"ח גם במקומו שבביהנ"ס לא אמרו הלל כלל כרמ"א וכמ"ש בתשובה מאהבה, ולכן פשוט דיכולים לברך על ההלל, וטוב שא' יברך ויוצא את כולם.

מוריד הטל ביו"ט א' של פסח – היחידים יש להם להמתין עד שגמרו רוב ציבור התפלה, וגם מתפללי הצירוף מצטרפין לרוב.

וזה סדר המעלות לתפלה ע"י צירוף

עשרה ברשות א' בחצר אחת – לכ"ע מצטרף לכל ענין.

תפלה בצבור – הרואה מחלון ביתו י' שמתפללין יחד חשיב תפלה בצבור כמ"ש הצ"ח ברכות ח. ובבה"ל סי"ט ד"ה ש"ץ ב' רשויות וש"ץ עומד על הפתח - לכ"ע הש"ץ מצרפן כמבואר בטור סי' נה' בשם הרא"ש והרשב"ש סי' לז' ובש"ע סי' נה' סט"ו ומ"ב סקנ"ד.

צירוף ע"י הש"ץ - ב' חצירות או רשויות ואין רואין זה את זה והש"ץ רואה את כולן ואינו עומד תוך הפתח בזה לכ"ע דמי לשמש ומצרפן,

ודוקא לאומרים דדומה לזימון אבל לסוברים דאין לדמות לזימון אף זה אינו מועיל, ומ"מ זה הרבה יותר מהודר מכל א' ברשות א' ורואין מקצן זא"ז.

צירוף לציבור בראיית פנים - חבורה גדולה והיחיד או כמה יחידים מראים להם פניהם נגררים אחריהם לדינא אף בלא דמיון לזימון, ומ"מ אף בזה רבים חולקים דלא מהני אא"כ הכניס ראשו [וי"א אף רובו] לחלון.

צירוף ב' חבורות הרואין זא"ז - ב' חבורות מקצתן רואין זה את זה נקטי' דמצטרפין בשעת הדחק לדבר שבקדושה כמו בזימון, וכן כשיש ש"ץ שיכול לראות את שתיהן מצרף אותם, וי"א דאף שאין רואה אותם אם הוא מוציא אותם דינו כשמש ומצרף אותם וכן עיקר, ולענין דבר שבקדושה קדיש קדושה וברכו בשעת הדחק יש לסמוך על זה, ולענין תפלה וחזרת הש"ץ וברכת כהנים וקריאת התורה יש עצה כמשנ"ת לעיל.

צירוף המרפסות ביחידים - יחידים הרואין זה את זה ע"י צירוף ואין עשרה שרואין זה את זה, זהו הדרגה הקלושה ובשעת הדחק כמו לעת כזאת יש לסמוך ע"ז לענין דבר שבקדושה קדיש קדיש וברכו, ולענין תפלה וחזרת הש"ץ וברכת כהנים וקריאת התורה יש עצה כמשנ"ת לעיל.

ברשות הרבים מפסיק ביניהם – בסי' קצה מבואר בשם יש מי שאומר דברשות הרבים מפסיק ביניהם אינו מצטרף בכל ענין. ובמ"ב שם דאף שביל קבוע לרבים מפסיק. והש"ע בדעה א' סתם בזה דמצטרפין, והנה זו דעת רבינו יונה, [והאר"ח וכלבו שכ' ד"לכאו"י אינו מצטרף], ובשאר כל הראשו' דהזכירו שם צירוף ב' בתים לא נתנו תנאי בזה כלל ואמרו שכלל היה המנהג שלהן בבית חתנים שהיו מצרפין ב' בתים ורק רבינו יונה כ' דנראה לו דאין מצטרפין, אבל התו' ברכות נ. ד"ה שמש והרא"ש שם שכ' ע"פ הירו' דבשני בתים מצטרפין ושכן פירשו הבה"ג והר"ח, הנימו"י

המאירי והרשב"ץ, וכן הרשב"א בתשו' סי' צו' שב' בתים מצטרפין לא הזכירו כלל תנאי זה. ולכן כ' הש"ע ד"ז רק בשם יש מי שאומר. וכבר כ' הפו' שם דלברכת חתנים אף בכה"ג מועיל וכמ"ש בבה"ל שם.

ובאמת דסברא גדולה היא לומר דאף רבינו יונה לא אמרה אלא לענין קביעות זימון, דמבואר בירו' דבעי' שיקבעו מראש על דעת כן, והביאור דבעי' שיהא ע"ז שם סעודה אחת, ולכן ע"י שמש חשיב כסעודה א' במקום אחד וכן ברואין זא"ז בב' בתים נחשב למקום א' וע"ז כ' רבינו יונה דאם רה"ר מפסיק לא מהני לעשותן "לקביעות אחת", אבל זהו רק בזימון משא"כ בתפלה לא בעי' קביעות אחת וסעודה אחת רק רשות אחת וכל דרואין זה את זה חשיב שהוא נמצא במקומם.

והנה הבאר היטב סי' קצה הביא מהלכות קטנות ח"ב סי' קמח שהק' על רבינו יונה ממכות ו: דמבואר דב' רואין מחלון זה וב' מחלון זה ורואין זא"ז מצטרפין לעדות אחת, ומשמע אע"פ דרה"ר מפסיק ביניהן, וככ' הבאר היטב דהיד אהרון כ' שיש לדחות הראיה ולא ביאר. ולהנ"ל א"ש היטב דלא אמר רבינו יונה אלא בזימון דבעי' קביעות סעודה ולא בשאר צירופים. וכש"כ לדבר שבקדושה דהצירוף קיל טפי [דלהרבה פו' והגר"א צירוף בזימון רק לי' ולא לג']. ושור' שאהבה נפשי בעמודי ירושלים על הירו' פ"ח דברכות ה"ה דביאר כן ברבינו יונה וישב בזה קו' ההלק"ט. וכן מצאתי להדיא במחזיק ברכה נה סק"א במעשה דגזירת המלכות שלא יצאו מבתיהם בדומה לניד"ד שכ' להדיא דאף שהיה מעבר לרבים ביניהם מצטרף ברואין זא"ז בשעת הדחק שלא לבטל מהם קדיש וקדושה ודבר שבקדושה.

והנה הפמ"ג בסי' נה' כ' במ"ז דאם היה רה"ר מפסיק ביניהן אינו מצטרף, אך המ"ב לא הביאו ולמשנ"ת א"ש דהוא רק דין בזימון וגם ש"ר משמע דפליגי בזה. ואמנם גם להפמ"ג כשהרשויות נמצאים למעלה מי' טפחים ורק אור מקום פטור מפסיק ביניהם י"ל דמצטרף ושמעתי כן בשם מו"ר הגאון הגדול הגר"מ שטרנבוך שליט"א, וסברא זו נכונה מאד לגבי

תפלה דשם רק הראייה מצרפת, אבל בזימון נראה מסתימת הפו' שדנו לגבי ב' בתים ולא חילקו אם למעלה מי' נראה דגם זה לא יועיל הואיל ובענין קביעות סעודה א' וצריך שיהא ראוי לילך לשם ולקבוע עמהם ולזה רה"ר מפסיק ביניהם, ולכן סתמו שם הפו' דלא מהני משא"כ לענין תפלה. ועכ"פ מפורש כן במחזיק ברכה וכנ"ל.

ולכן נראה דבשעת הדחק כזו גם כשרה"ר מפסיק יש על מי לסמוך לענין צירוף לקדיש וקדושה וברכו וכל הנ"ל שאין בהן חשש ברכה לבטלה רק דין אמירה בעשרה דיש על מי לסמוך בשעת הדחק, אבל לא במקום חשש ברכה לבטלה וכמו שנתבאר הכל במקומו בפרוטרוט.

דברי חיזוק

והנה כמה זכויות לעת כזאת יש בזה שעם ישראל מוסר נפשו כמה שיכול לקיים מצות תפלה בצייבור ועניית קדיש קדושה וברכו, וע"ז נא' בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ד', ואיתא בילקוט שמעוני שופטים רמז מו "בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם, א"ר יהושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו קורעין לו גזר דינו, בפרוע פרעות מה טעם בפרוע פרעות משום דברכו ה', אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אפילו יש בו שמץ ע"ז מוחלים לו, כתיב הכא בפרוע פרעות וכתוב התם כי פרוע הוא", ובתנא דבי אליהו פרשה יא "בני אדם שהן משכימין ומעריבין לבית הכנסת ולבית המדרש ועונין אמן, ומברכין את הקדוש ברוך הוא באמן, שנאמר בפרוע פרעות בישראל במתנדבים בעם ומברכים את הקדוש ברוך הוא בכל יום תמיד, עליהן הוא אומר פדה בשלום נפשי" ע"כ.

ובאמת שחובה עלינו להתבונן על מה עשה ד' לנו ככה שנסגרו עלינו בתי כנסיות ובתי מדרשות בתחילה נגזר עלינו להתפלל בחצירות וברחובות וכעת מתפללין בצירוף מרפסות וחצירות, ויש שאמרו שהקב"ה מראה לנו שאינו רוצה בתפלותינו כהיא דספ"ב דסוכה ששפך לו רבו קיתון על פניו, ואמרתי שחלילה מלומר כן, ובפרט לעת כזאת שקלש כח

הטומאה מאד, ואין רואים חילול שבת בפרהסיא ונתקיים ינוחו בו "כל" ישראל מקדשי שמך" ואין בלויים ותענוגות ולא קירבה לעריות ומרחיקין מהן ד' אמות.

אך היה נראה דהקב"ה אומר לנו שאנו מתפללים כל א' בבית הכנסת ובחצר קדשו שלו וכל קהלה לעצמה ונעשים אגודות אגודות ועדרים עדרים, כבת יענה שרואה רק פני חברותיה ומ"מ היא טמאה לפי שאין רואה חברות אחרות והקבה אומר לנו חביב עלי תפלתכם יותר ברחוב בלא מחיצות ביניכם שכולכם מאוגדים, מאשר התפלות בבית הכנסת עם מחיצות ביניכם ואין מכירין זה בזה ולא זה את זה, וכעת נוסף הגזירה שלא להתפלל אף בחצירות רק במרפסות וחצרות שכל השכנים מתאחדים ומצרפין א' לשני מכל האגודות והעדות בלא חילוק לאיזה עדה הוא שייך ולאיזה מחנה הוא שייך, ומכירין זא"ז שכנים שמעולם לא הכירו ולא רצו להכיר א' בשני, כעת כולן מצטרפין אחד לשני ומקדישים להקב"ה יחד זה חביב להקב"ה יותר מכל התפלות המכונסות במחיצות בכל א' בשלו, וכל אלו הם מסימני הגאולה, שהאחדות היא התנאי הראשון לגאולה כמו שהיה לקבלת התורה כאיש אחד בלב אחד וגם שם כולם יחד קיבלו התורה תחת הר סיני בלא מחיצות, וגם בעת הגאולה שיתקיים בנו "ויהי בישראל מלך יחד שבטי ישראל" איתא בזוה"ק שזהו התנאי לגאולה כמ"ש החרדים בפרק ז' שלכן אנו אומרים בברכת החדש "הוא יגאל אותנו בקרוב ויקבץ וכו' מד' כנפות הארץ חברים כל ישראל מארבע כנפות הארץ".

תיקון המעשים ושמירת הגוף והנפש - ובימים אלו אשר נתקיים בנו "לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך" חובת ההתבודדות ישב

בדד וידום כי נטל עליו, חובה עלינו להתבונן בדרכינו לתיקון ושיפור דרכינו וכמו שראינו שאפשר לקיים חתונות צנועות ושמחות בחיק המשפחה בשמחה אמיתית, אחר דהחתונות אצלנו בעו"ה עברו כל גבול מלבד ההוצאות הגדולות שהיו לנטל גדול לכל ציבור בני התורה, וכן כל א' עושה סדר בביתו ונסגרו המלונות ואין מושג של עשיית הפסח בחו"ל ובמקומות נופש אלא כאשר היה לעולמים כל א' עושה ליל הסדר וחג החירות בביתו שזהו השמחה והחירות האמיתי, וההשקעה של כל א' בבניו וילדיו ללמדם ולשמחם ולחנכם כראוי, והילדים מתחנכים ומתחזקים בכיבוד אב ואם ועוזרים בבית לכל ההכנות לפסח כראוי, ונתינת מסכות על הפה למנוע אותנו מכל דיבורים אסורים, המורה לנו לשמור לשונינו מכל משמר, ומלבושי החג צנועים הראויים לכל כבודה בת מלך פנימה ולא לנקר את העינים ברחוב במלבושים שאינם ראויים, ולהרבות בטהרה רחיצה ונקיות, וכמובן לשמור מכל משמר באזהרת ונשמרתם לנפשותיכם בשמירת הגוף והנפש ולייקר את החיים האמיתיים והנצחיים, ועיקר הכל הוא לעסוק בתורה הקדושה לשמה ובגמילות חסדים ולהרבות בחסד בגוף ובממון עם כל א' וא' מיראל ללא שום מחיצות, ואמרו חז"ל מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים וכאשר נשפר ונתקן כל דרכינו נזכה עם כל אחב"י לגאולה השלימה ולחזות בבנין ציון וירושלים במהרה.

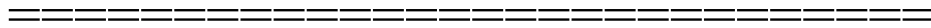
השי"ת יזכנו בימי הטהרה הגדולים הללו ויסיר מעלינו כל נגף ומשחית כמו שהיה בליל יציאת מצרים ויהיה ליל שמורים לד' לדורותם ולראות בגילוי שכינתו על כל עם ישראל במהרה בימינו אמן.

דברי מלכיאל חידושים לראש השנה [א]

ולזה בעת הזאת, אשר קרו בעירנו מקרי חולי רע ר"ל, וההכרח עלינו לקצר קצת בתפלות ופיוטים, וכן להימנע מלצום, וצום הרי ידוע שהוא כעין קרבן שמקריב חלבו ודמו. הרי זה אולי כאלו אין הקדוש ברוך הוא רוצה בתפלותנו, והזמין לנו מונע כדי למעט בתפלה לפניו. והרי זה דומה למאמר חז"ל בסוכה [כט, א] בעבד שבא לעבוד את רבו, ושפך לו קיתון על פניו כלומר אי אפשר בעבודתך. ואילו היתה תפלתנו ערבה לפני ה', היה מסלק מאתנו כל מונע מלהאריך בתפילה כחפצנו. והנה בכל דבר שיארע לאדם ויתעורר לשוב לה', צריך להתבונן באיזה פרט הוא צריך לשוב. כי לפשפש בכל מעשיו ובכל דרכיו הוא דבר שצריך זמן רב ועיון עמוק, ובעת צרה קשה לכוון דעתו כל כך. ולזה גילו לנו חז"ל כי עונשי ה' הם מדה כנגד מדה. ולזה צריך להתבונן במעשיו שעשה באותו אבר או באותו ענין שנענש בו. וכמו מי שנאבד ממנו איזה חפץ, שצריך לחפשו במקום שהחזיקו והשתמש בו. והנה בנידון דידן עונש החולי הוא בפעולת כלי העיכול שבגוף, והמסובב מזה שנמנע מלהאריך בתפלה ומלצום. וזה מורה שפגמנו בפניו בכלי הדיבור, וכן בכלי האכילה והעיכול. ובאמת נתפרץ כעת בעוונותינו הרבים חטא ליצנות ולשון הרע ורכילות ובזיון תלמידי חכמים באופן נורא. ואיך לא יבוש אדם לגשת להתפלל לפני הקדוש ברוך הוא בפה דובר נבלה וכל דבר איסור. ואין לך דבר מאוס ובעל מום גדול מזה. ובמיוחד ליצנות הוא דבר חמור מאוד, וכדאיתא בתנא דבי אליהו שליצנות אחת דוחה מאה תוכחות, וכבר האריך בזה במסילת ישרים [פרק ה']

ספר חרדים ידיעת הבורא יתברך פרק ז

המצות שבין אדם לחבירו כיון ית' לעשותה ייחוד אחד כדי שיהיו דוגמת של עולמות שעליהם אצילות בריאה יצירה שכלם מיוחדים ואם חלילה וחס ימצא מחלוקת ופירוד ביניהם לא ישרה בתוכם כדפי' רשב"י על פסוק והוא בא' ומי ישיבנו שדקדק שלא אמר הכתוב והוא אחד אלא והוא באחד שרוצה לומר שלא ישרה במקום פירוד אלא במקום ייחוד ופי' מי ישיבנו על דרך כי הא דאמרו רז"ל כשישראל בשלום זה עם זה אין שטן נוגע בהם שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו ושכינתו אינה מסתלקת מביניהם אפילו הם עובדים עבודה זרה זהו פירוש ומי ישיבנו כלומר אין שום עון יכול לגרום סילוק שכינתו מעליהם דוגמת דור אחאב שאף על פי שהיו ישראל עובדים עבודה זרה לפי שהיה ביניהם שלום כשהיו יורדים למלחמה היו נוצחין וכשאינן שלום ביניהם נופלים אף על פי שהם צדיקים כדורו של דוד ולכן נתארך גלותינו על עון מחלוקת ושנאת חנם שהוא בינינו שעדיין לא הטהרנו ממנו שכל העולמות קשורים זה בזה ובהראות פירוד בתחתון גורם דוגמת פירוד בשלשה אשר עליו ואין לך עבודה זרה גדולה מזו ולכך אמרו בגמ' שפעם אחת היה מחלוקת בבית הכנסת של טבריה וקם אחד ואמר שבעבור אותו עון יהיה אותו בית הכנסת בית ע"ז מל"מ וכן היה.

ועוד כי נשמות ישראל חצובות מתחת כסא הכבוד וכולן יחד שם א' להכי נקראו בל' יחיד ע' נפש ובהיות פירוד ביניהם למטה מראין פירוד בכסא הכבוד לכן לעת בא גואלנו יבא אליהו וישים שלום

רב בישראל כדכתיב הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על
אבותם היינו שלום כדפירשו ז"ל וזהו שאנו אומרים בתפילת מנחה בשבת שהיא רומזת לימות
משיחנו אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ שאז בהיותינו אנחנו זרע ישראל גוי
אחד בארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד
* * * * *